

Asia: VN/1347/2021

Arviomuistio oikeudenkäyntikuluista riita-asioissa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausuntonaan kärjäoikeus esittää seuraavaa.

Kulujen muodostuminen ja niiden määrään vaikuttaminen

Merkittävin osa oikeudenkäyntikuluista muodostuu avustajien palkkioista. Näin ollen kulujen alentaminen käytännössä tarkoittaa sitä, että

- avustajilla teetetään vähemmän töitä tai
- avustajille työstä maksettavaa korvausta alennetaan.

Avustajien tehtävän työn vähentäminen

Avustajan jutussa tekemä työ voi olla tarpeellista tai tarpeetonta.

Oikeusturvan toteutumisen kannalta tarpeellinen työ on jonkun tehtävä. Jos työtä ei tehdä avustajien toimesta, se siirtynee pääosin tuomioistuimelle. Esimerkkinä tästä on vähäisiä vaatimuksia koskeva kevennetty menettely. Siinä avustajien työpanosta korvataan osittain tuomioistuimen työpanoksella siirryttäessä kohti tutkintamenettelyä. Asianosaisten maksettavat kustannukset saattaisivat vähentyä, mitä on kuitenkin vaikea arvioida tuntematta menettelyn vaikutuksia muutoksenhakuun. Vastaavasti valtion palkkakustannukset kuitenkin nousisivat, jos oikeusturvan tuossa tilanteessa edellyttämä tutkintamenettely todella lisääntyisi. Silloin myös paine

oikeudenkäyntimaksujen nostamiseen ajan mittaan kasvaisi. Kaikki työn siirtyminen avustajilta tuomioistuimelle edellyttäisi lisäresursseja.

Tarpeeton työ on pyrittävä poistamaan. Tarpeettoman työn karsiminen on jo nykyisen lainsäädännön puitteissa mahdollista ja siihen on myös velvollisuus. Asianajotoiminta tai muu asiamiestoiminta on Suomessa järjestetty liiketoiminnaksi. Liiketoiminnan periaatteisiin ei lähtökohtaisesti kuulu, että yrittäjä pyrkisi pienentämään myyntiään sen enempää myynnin määrää vähentämällä kuin siitä perittävää korvausta pienentämälläkään. Käytännön toimijoiden menettelytavat vaihtelevat. Monet pyrkivät vilpittömästi välttämään tarpeettomia kustannuksia. Kaikki alalla toimivat eivät kuitenkaan näytä pyrkivän oikeudenkäyntikustannusten eli samalla oman liikevaihtonsa minimoimiseen. Tarpeettoman työn karsiminen on käytännössä tuomioistuimen tehtävä.

Osa objektiivisesti arvioiden tarpeettomasta työstä aiheutuu siitä, ettei tuomioistuin hoida asianmukaisesti velvollisuuttaan materiaaliseen prosessinjohtoon. Tässä tilanteessa prosessin hallinta siirtyy käytännössä avustajille. Se johtaa usein käsittelyn laajenemiseen ja turhien kustannusten syntymiseen. Materiaalisen prosessin johdon laiminlyönti johtaa asian laajenemiseen, vaikka avustajat pyrkisivät huomioimaan prosessitaloudellisia seikkoja. Laiminlyönti vaikeuttaa näet sen arvioimista, mitä toimenpiteitä päämiehen oikeusturva edellyttää, ja johtaa sen takia varmuuden vuoksi tehtäviin toimenpiteisiin.

Prosessin johdon tehtävien hoitamiseen voidaan ja pitää vaikuttaa koulutuksella. Koulutus ei kuitenkaan yksin riitä, jos tuomareiden aika ei riitä oikea-aikaiseen käsiteltäviin asioihin perehtymiseen. Käytännössä myös prosessin johdon tehostaminen edellyttäneen tuomareiden työpanoksen lisäämistä.

Tarpeettomista toimenpiteistä maksettavan palkkion epäminen tulisi säätää tuomioistuimen velvollisuudeksi, joka ei riipu vastapuolen riitautuksesta. Jos tuomioistuimelle säädetään pelkkä oikeus puuttua asiaan, saattaa tuomioistuimen kokema kiire käytännössä johtaa tehtävän tekemättä jättämiseen.

Avustajille tarpeellisesta työstä maksettavan korvauksen alentaminen

Avustajalla tulee olla oikeus palkkioon niistä toimenpiteistä, jotka hänen käytettävissään olleiden tietojen perusteella ovat olleet tarpeellisia.

Käräjäoikeuden käsityksen mukaan sinänsä tarpeellisista toimenpiteistä aiheutuneiden hyväksyttävien kulujen määrässä voidaan ja pitäisi jo nykyisen lainsäädännön ja oikeuskäytännön valossa ottaa huomioon se, millä hinnalla vastaava asiantuntemus olisi voitu ostaa toiselta asianajotoiminnan harjoittajalta.

Mainittua huomioon ottamista rajoittaa ensinnäkin se, ettei palkkiovaatimuksia riitauteta. Huomioon ottamista rajoittaa myös se, että esimerkiksi vaaditulle tuntitaksalle ei ole riittävän

selkeää ja hyväksyttävää vertailukohtaa. Vertailukohdan puuttuessa täytyy vaatimuksen olla huomattavasti ylimitoitettu ennen kuin siihen voidaan puuttua.

Näihin seikkoihin voidaan vaikuttaa säätämällä tuomioistuimelle velvollisuus, ei siis pelkkä oikeus, arvioida palkkiovaatimuksen määrän kohtuullisuus viran puolesta. Hyväksyttävän tuntitaksan osalta tuomioistuimen käytettävissä tulisi myös olla asiaa koskeva ohjeellinen normi taikka tilasto- tai muu tieto, jota voitaisiin käyttää apuna kohtuullisuusharkinnassa.

Lausunnon on laatinut käräjätuomari, osastonjohtaja Lasse Palsio

Tykkyläinen Juha
Pohjois-Karjalan käräjäoikeus